

Єлизавета Вільхова

курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Репан М.І.

старший викладач кафедри
адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОТИДІІ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Особиста проблема, про яку не говорили занадто довго, у наш час перетворилася на проблему всього світу. Саме через те, що домашнє насильство намагалися приховувати протягом багатьох років, наголошуючи на тому, що проблема ця не варта уваги, стосується виключно суб'єктів, які входять до складу сім'ї, а також не потребує втручання третіх осіб – увесь світ потерпає від катастрофічних наслідків сьогодення.

Збільшення кількості випадків вчинення домашнього насильства відбувається через недостатній рівень усвідомлення наслідків такої антиморальної поведінки. Крім того, що жертви, свідки та особи, які вчинюють домашнє насильство не усвідомлюють масштабу наслідків даного правопорушення і замовчують про факт його вчинення, також не всі країни світу мають достатній рівень ефективності заходів відповідальності, які могли б забезпечити запобігання нових випадків вчинення домашнього насильства.

У чинному Кодексі України про адміністративні правопорушення передбачена відповідальність за вчинення домашнього насильства, що являє собою будь-які умисні дії чи бездіяльність економічного, психологічного та фізичного характеру відносно суб'єктів, які мають з кривдником шлюбний, родинний, господарський, правовий та/або інший зв'язок, закріплена статтею 173-2 [3]. За протиправні дії, стосовно того ж кола суб'єктів, які систематично піддаються домашньому насильству, що призвело до їх психологічних або фізичних страждань, погіршення якості життя потерпілого та інших суспільно небезпечних наслідків, передбачена кримінальна відповідальність, закріплена у статті 126-1 чинного Кримінального Кодексу України [3].

Для порівняння рівня ефективності заходів відповідальності, необхідно ознайомитися зі світовим досвідом притягнення до відповідальності осіб, які вчинили домашнє насильство.

У Європі вже приблизно сотню років намагаються віднайти дієві методи боротьби з домашнім насильством, а також займаються розробкою ефективних заходів, що допоможуть запобігати вчиненню нових випадків даного правопорушення. Прикладом ефективної боротьби з антиморальним явищем є покарання осіб, що вчинили домашнє насильство у Швеції. Згідно з чинним законодавством Швеції, за будь-який прояв домашнього насильства, що має психологічний, економічний, фізичний чи сексуальний характер, передбачена кримінальна відповідальність. Тобто навіть через дуже емоційну розмову з партнером, можливе притягнення особи до кримінальної відповідальності. Особливо жорстоко караються протиправні діяння відносно дітей [5, с. 705].

У Великобританії за вчинення домашнього насильства передбачена лише кримінальна відповідальність. Визначення даного антисоціального явища надається у Кодексі королівських прокурорів: домашнє насильство – це будь-який випадок чи низка випадків примусу, контролю, загрозової поведінки, знущань чи насильства між особами, які досягли 16 річного віку та є/були членами сім'ї незалежно від статі чи орієнтації [4, с. 83]. Тобто, ми розуміємо, що суб'єкти, які вчинили зазначене правопорушення, притягуються до кримінальної відповідальності на загальних підставах відповідно до Розділу 76 Закону про тяжкі злочини, без урахування, під час розгляду справи того, відносно якої статі було вчинене насильство [4, с. 83].

У Німеччині, слід зазначити, ефективними заходами протидії домашньому насиль-

ству є можливість заявити про факт вчинення даного правопорушення протягом 3-х місяців з моменту його вчинення, крім того – у випадку виклику поліції на місце вчинення домашнього насильства у момент або ж негайно після його вчинення [5, с. 705], справа порушується відразу, без прохання постраждалого [8]. Відповідно до Кримінального кодексу ФРН за вчинення домашнього насильства передбачена лише кримінальна відповідальність [6, с. 151].

Варто зазначити, що характерною особливістю домашнього насильства є те, що вчинення протиправних дій відбувається відносно обмеженого кола суб'єктів, які мають з кривдником шлюбний, родинний, правовий чи/та інший зв'язок і є або були членами сім'ї. Сім'я – єдиний соціальний інститут, який регулює відтворення людиною ролей, норм, організаційних форм [7, с. 10] і повинен забезпечувати ефективне виховання дитини, як людини і громадянина. Від складу сім'ї та характеру взаємовідносин у ній залежить майбутнє дитини, а саме: її поведінка у суспільстві, моральні цінності, правосвідомість, те, наскільки вона буде відкритою, стійкою і цілеспрямованою особистістю. Найсприятливішими умовами для формування стійкої особистості є сім'я, яка має повний склад і гармонійні взаємовідносини. Від цих чинників також залежить поведінка, стан фізичного і психологічного здоров'я усіх суб'єктів, що мають один із раніше зазначених зв'язків і є складовою сім'ї.

Отже, за відсутності сприятливих умов для існування людини, виникають негативні наслідки. Так, родини, де вчинюється домашнє насильство, мають статус сім'ї, що знаходиться в складних життєвих обставинах, крім того – жоден член сім'ї не може жити повноцінним життям, відсутня реалізація гарантованих Конституцією України прав на вільний розвиток особистості, поваги до гідності, у деяких випадках – права на свободу, обмежується права на свободу світогляду [1] та інші права людини і громадянина, залежно від характеру протиправних дій.

Враховуючи міжнародний досвід ефективної боротьби з домашнім насильством, робимо висновок, що для зменшення випадків вчинення домашнього насильства в Україні, необхідно вилучити дане правопорушення з Кодексу України про адміністративні правопорушення [2], а також додати перелік протиправних дій, закріплених у статті 173-2 чинного КУпАПу [2] до переліку протиправних діянь закріплених у статті 126-1 ККУ [3], тим самим зробивши більш жорстким покарання за протиправні діяння стосовно осіб, які є чи були членами сім'ї.

Відповідні зміни допоможуть зменшити рівень вчинення не лише домашнього насильства, але й правопорушень взагалі. Як раніше було зазначено – сім'я впливає на формування особистості та поведінку усіх суб'єктів, що мають один їх зв'язків і утворюють сім'ю, отже, у результаті абсолютної криміналізації домашнього насильства можливе зменшення негативного впливу на фізичне та психічне здоров'я осіб. Таким чином особи, які проживають в сприятливих умовах та повноцінно реалізують свої права, менш схильні до вчинення будь-яких правопорушень. Зумовлено це рівнем сімейного благополуччя, належного виховання і достатнім рівнем соціалізації особи.

1. Конституція України : Закон України від 1996 р. № 254к/96-ВР (№ 27-ІХ від 03.09.2019). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 18.12.1984 р. № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.

3. Кримінальний кодекс України: Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001, № 25-26, ст. 131.

4. Митник У. М. Кримінально-правова протидія домашньому масильству в окремих країнах Європейського Союзу. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2019. Том 3. С. 83.

5. Хохлова Д. А. Проблема домашнього насильства: міжнародний досвід в державах ЄС та Україні. *XX Всеукраїнська наукова конференція з кримінології для студентів, аспірантів та молодих вчених*. м. Харків, 16 листопада 2020 р. С. 705.

6. Садонцева Л. К. Кримінальна відповідальність за домашнє насильство в Україні та зарубіжному праві: порівняльний аналіз. *Молодий вчений № 4 (68) квітень, 2019 р.* С. 151.

7. Горещька О. В., Сердюк Н. І. Психологія свм'ї: навч. посіб. Бердянськ:Видавець Ткачук О. В., 2015. С. 10.

8. Злочин і кара: чому в Європі сімейне насильство під табу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2360665-zlocin-i-kara-comu-v-evropi-simejne-nasilstvo-pid-tabu.html> (дата звернення: 23.02.2021).

9. Держдума Росії остаточно ухвалила закон про декриміналізацію насильства у родині. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news/28262622.html> (дата звернення: 23.02.2021).